

En fryd for øjet

Ringkøbing-Skjern Kommune har gode erfaringer med naturgenopretningsprojekter i forbindelse med nedlæggelse af dambrug. Gennem dialog med lodsejerne har kommunens sagsbehandlere opnået bedre natur og gode levevilkår for bl.a. laksene – og udgifterne er overraskende lave

Af | Irene Brandt

Jens Christian Lyhne Jensen går hver dag en tur ned forbi Bundsbæk Møllebæks slyngede løb på hans jord, hvor Kongsholm Vest Dambrug tidligere lå. Dambruget havde været i familiens eje i flere generationer; men sidste år måtte Jens Christian Lyhne Jensen træffe en afgørelse: Udvide og modernisere eller stoppe?

”Jeg valgte at stoppe, for jeg har en alder, hvor jeg ikke synes, jeg har lyst til at starte med nye store projekter,” fortæller Jens

Fra dambrug til smuk natur. Jens Christian Lyhne Jensen (th) nyder dagligt naturen, hvor dambruget tidligere lå og spærrede for vandet i Bundsbæk Møllebæk. Sagsbehandler Per Søby Jensen fra Ringkøbing-Skjern Kommune er på sin side ovenud tilfreds med det gode samarbejde omkring reetableringen af naturen.

Christian Lyhne Jensen, mens han viser rundt langs bækken, hvor alle spor af dambruget er fjernet og erstattet med fantastisk natur.

”Det er jo en fryd for øjet,” konstaterer Jens Christian Lyhne Jensen. Han er meget tilfreds med, at han i samarbejde med Ringkøbing-Skjern Kommune har fået fjernet dammene, genslynget åen og etableret gydepladser for laksene. Dansk Center for Vildlaks har doneret de 300 m³ gydegrus, der er placeret i det genslynkede vandløb.

”Hvis jeg ikke havde haft mulighed for at samarbejde med kommunen om genetableringen, havde jeg nok selv løst opgaven, for det havde jo ikke været til at holde ud at se på et dambrugsanlæg, der bare står og forfalder; men skulle jeg selv have stået for opgaven, var resultatet ikke blevet så flot, som dét du ser her,” siger Jens Christian Lyhne Jensen.

Frivillige aftaler

Per Søby Jensen fra Natur og Vandløb i Ringkøbing-Skjern Kommune har været kommunens sagsbehandler på restaureringsprojektet, og skønt han ikke dagligt kan glæde sig over det smukke resultat af indsatsen ved Bundsbæk Møllebæk, er han mindst lige så begejstret, som Jens Christian Lyhne Jensen.

”Tidligere opkøbte kommunen opstemningsretten af dambrugsejerne; men i øjeblikket afventer vi en principiel sag fra Vejle, hvor der føres sag om millionerstatninger til dambrugere, der ikke fik forlænget deres tilladelser til indvinding gennem opstemning af vandløbene, da tilladelserne udløb i 2005,” fortæller Per Søby Jensen og fortsætter:

”I stedet indgår vi nu frivillige aftaler med dambrugere, som af den ene eller anden grund ønsker at om- eller nedlægge deres dambrug. Projektet her hos Jens Christian Lyhne Jensen er det seneste projekt, vi har gennemført; men derudover har vi tidligere lavet tre tilsvarende projekter i kommunen.”

Ringkøbing-Skjern Kommune har tidligere betalt helt op til 500.000 kroner i erstatning for fjernelse af opstemningsretten.

”For de penge har vi fået fjernet næringsstoffer og den frie passage i vandløbet. Her har vi for langt færre penge også fået god natur,” konstaterer Per Søby Jensen.

Ringkøbing-Skjern Kommune har brugt 300.000 kr. på genopretningen af bækken og naturen hos Jens Christian Lyhne Jensen. Heraf har kommunen fået dækket knap halvdelen gennem tilskud fra FødevarerErhvervs vandløbsmidler.

Ringkøbing-Skjern Kommune har i altmedvirket til genetablering af naturen omkring 10 igangværende eller tidligere dambrugsopstemninger. De 4 nedenstående beskrivelser viser 4 forskellige modeller for genopretning af fisk og faunaens passageforhold forbi dambrugsopstemninger

Kongsholm Vest Dambrug

Reetablering af dambrug og genslyngning af Bundsbæk Møllebæk. Projektet blev gennemført i foråret og sommeren i år.

Opgavefordeling:

Ringkøbing-Skjern Kommune reetablerede dambrugsarealet, - restaurerede og forlagde Bundsbæk Møllebæk ind over dambruget. Kongsholm Vest Dambrug overdrog til gengæld vederlagsfrit dambrugets stemme- og vand-indvindingsret til vandløbsmyndigheden.

Hoven Mølle Dambrug

Ny Faunapassage etableret i 2010
Stemmeværket og den gamle fisketrappe er blevet erstattet af en ca. 225 m lang ny naturlignende faunapassage, der vil optimere de op- og nedstrøms vandrende fiskearter. Åens smådyrsfauna får også bedre muligheder for at kunne vandre videre op i vandløbssystemet..

Opgavefordelingen:

Projektet har kostet ca. 750.000 kr. Der er ydet tilskud af Skov- og Naturstyrelsens Grønne Partnerskabspulje med 300.000 kr. Danmarks Center for Vildlaks i Borris og DTU-Aqua i Silkeborg har støttet projektet med levering af det nødvendige gydegrus til etablering af gydebankerne.

Hemmet Dambrug

Forbedrede passageforhold ved Hemmet Dambrug - Dambruget er nedlagt - der er etableret ny faunapassage, vandløbet er genslynget forbi dambruget og der er etableret okkerrensningssø ved dambruget for et stærkt okkerbelastet tilløb (Lykkegrøften). Projektet er gennemført i 2010-2011. Projektet har både skabt fri passage, forbedrede fysiske forhold på en ca. 600 m lang vandløbsstrækning forbi dambruget, og sidst men ikke mindst er vandkvaliteten i Hemmet Bæk forbedret gennem rensning af det stærkt okkerbelastede vand fra Lykkegrøften.

Opgavefordelingen:

Ringkøbing-Skjern Kommune har etableret ny naturlignende faunapassage, genslyngede Hemmet Bæk, etablerede okkersø og gydebanker. Ejerne af dambruget har reetableret det tidligere dambrugsareal og etableret en ny stor sø på arealet.

Skrumsager Dambrug

Fjernelse af opstemningen for Skrumsager Dambrug i Lydum Å.

Det blev aftalt med dambruget at opstemningsretten og vandindvindingsretten ved Skrumsager Dambrug blev nedlagt og at dambruget ophører med sin fiskeproduktion. Ca. 50 m nedstrøms hovedstemmeværket oprindelige placering er der etableret en mindre strygstrækning på ca. 10 lbm. i hele vandløbets bredde. I forlængelse af stryget er der etableret. 3-4 stk. 10 m lange gydestrækninger i hele vandløbets bredde.

Projektet blev gennemført i 2007.

Opgavefordeling:

Udgifterne til fjernelse af stemmet, evt. sandoprensning, etablering af stryg og gydebanker og reetablering af vandløb, opkøb af foderkvote mv. blev afholdt af Ringkøbing-Skjern Kommune, Danmarks Fiskeriundersøgelser og Skov og Naturstyrelsen i fællesskab.

Ejeren af Skrumsager Dambrug forestod for egen regning oprydning, ombygning og reetablering af det eksisterende dambrugsområde. Ejeren har etableret en ny stor sø på nordsiden af Lydum Å.